

መጅልስ አምን ወለዛልም ቀራራቱ ድድ ኤረትሮፕ

16ይ ክፍል

እብ ዶ/ር አሕመድ ሐሰን ድሕሊ

ተርጀመት፡ መሐመድ እድሪስ መሐመድ

11- ሜክሲኮ

ሜክሲኮ እብ ገበይ ሳብት ወኪሊ ዲብ መንዘመት ምጅልስ ቅራን ሰፊር ክሉድ ሂለር እንዴ ወዴት፡ እግል ቀራር ምጅልስ አምን ዕልብ 1907 አየደት። ሰፊር ሜክሲኮ ተእዩድ እግል ለሀብ ለደረከዩ ሰበብ ሸፊሕ ዲብ ሀለ፡ 1. “ሜክሲኮ ክምሰል ርኢሰት ልጅነት ምንመ ዐለት፡ ንዛም መኔዕ እግለ ሔሰ አምን ሶማል፡ ውጡይ ቴለል ክምሰል ከልቅ ደማን በ።” 2. “ዲብለ መንጠቀት መስኩበት እግል ትትአከድ ለትፈናተው ጀሃት እብ እህትማም እግል ልሻርኩ፡ መኔዕ ክምሰል አግቡይ ሐል ምህምቱ።” እሊ መባጥር ሜክሲኮ፡ ኖስኖሱ ሕድ ለፈዴሕ ምን ሐቂቀት ለሬመ መባጥር ቱ።

ቀዳማይ፡ እምበል አግቡይ እብ አዝናብ እት ረኣስ ኤረትሮፕ ቀራር መኔዕ ሓለፎት፡ እግል አምን ወሓለት ሶማል እግል ለአስኔ ቀድር ገብእ? እት ረኣስ ሶማል ሌጠ እንዴ ኢገብእ እት ረኣስ ኤረትሮፕ ህዩ ወሰክ ዝልም ጀረ ምንገብእ፡ አምን ሶማል ወኤረትሮፕ እቡ እንዴ ወደ አምን ቀር አፍሪቀ እግል ለሐምርግ ኢቀድር ገብእ? እብ ቃብለ ናትለ ሰፊር ሜክሲኮ ለቤለዩ፡ እብ ናይ መንጠቀት ጀሃት እብ ፍንቱይ ህዩ እብ ናይለ ወክድ ለህይ ሕኩመት አቶብዩ ወእዳረት አሜሪካ ጀሬ ለዐለ፡ እግል

ድወል እብ ሐሰት እንዴ ከትካፈአከ እብ ደሚር ተርጀመት ለአለቡ ፋሽል ላቱ ኢቃኑናይ ቀራር ሓለፎት እግል ሰብብ መሻክል ሶማል እንዴ ካሌሌከ ይአሰከቦት እግል ሐርብ ኖስኖስ ሶማል ለምብ ወሰኩት፡ እግል መናቢት ሐርብ እንዴ ሰለሐከ ወደረብከ እኩይ መዋዲት እንዴ ኢትፊርግ እግል ተአብጥር እብ ሐጠር እንዴ ኢትሸቄ፡ መሻክል ሶማል እግል ልትራዩም ወልትመክረህ ዲኢኮን ሐል እግል ልርከብ ለልትቀደር ክምሰል ይዐለ ወኪል ሜክሲኮ ሰኒ ወአማን ለለአምሩቱ።

ካልአይሩ “ኢቃኑናይ መኔዕ መስኩብት መንጠቀት ለአክድ” እንዴ ትቤ መትሃጋይ እግል ኖሱ፡ ቃብል እት አሰሩ ወምን ሐቂቀት ለሬመ በሀል ቱ። ዛልም መኔዕ ሓለፎት፡ ሀደፉ አሰልፍ አምን ድወል ሐምረኅት ቱ። ግራሁ ህዬ ክምሰል ፋሽላት ድወል እንዴ ዐለብከ “ መኔዕ ወሳትር ሐረካት እርሃብቱ” እንዴ ትቤ እብ ሸኪ፡ ዱቅሪ ልግበእ ወእብ ወለት ገበይ አረይ ወዲቱ። አረይ ናይለ እኩይ ብስር እሊ ለገብአዩ ድወል ዲብ ቀደም ዕንታትነ ክስመል መሰል ለልትሀደግ እበን ድወል ክምሰል ከረ ዕራቅ፡ አፍጋኒስታን፡ ሶማል ህለዩ። እግል ሓድር አፍካር ምን ለዐል አስክ ተሐት ለትቀይር ታሪኽ ሐዲስ ለኢመጽአ ለኢመሰለ ናይለ ወክድ ለህይ እዳረት አሜሪካ ህዬ፡ እምበለ አሰልፍ ለሸርሐናሁ ጀነራል ዊሰሊ ክላርክ ለፈደሐዩ፡ ናይ ብዕዳይ ድወል አሰማይመ ዐለ እቱ። ሊብዩ ወሱርዩ ህዬ ናይለ አጄንደት ገብአዩ። ለገብአ ልግበእ ላኪን፡ ቴለል ክምሰለ ህለዩ እግል ልንበር ኢቀድር። ሰበቡ እግል ክሉ ቅወት ሜዛን ወአፍካር ምን አሳሱ ለበድል፡ አነቱ ኢተአመፍረት ወሐዲስ ምህታት ለልትበገስ ምኑ ታሪካይት ሀቂቀት ሰበት ህሌት።

12- ትርክ

ዳይም ወኪል ትርክ ዲብ መነዘመት ምጅልስ ቅራን ሰፊር ኢርትጎል አባካን እግል ቀራር ምጅልስ አምን ዕልብ 1907 አዩደ። እሊ ለተሌ ጸበጠ ለዐለ እግሉ መባጥር ደውለቱ ለወዴሕ ሸሬሕ ሐጨር ህዬ አፍገረ።

- 1. “ትርክ እብ መብደእ፡ አከይ መቅርሕ እብ ገበይ ዲብሎማሰዩት ወተሐይስ ተሐምቅ እግል ልስከብ ክምሰል ቡተ ለአተምን።”
- 2. “እሊ ናይ ዮም ቀራር ለፍንጌ ወለህ ወለህ ለህለ መሻክል መንጠቀት ቀር አፍሪቀ እግል አርህዮት በክት ሰኒ ሰበት ገብአ፡ ክሎም ለከሰሶም ጀሃት እግል ልትነፈዶ እቡ ሰእዮት ብዬ።” በሊስ እግል ሸሬሕ ወኪል ትርክ፦

ቀዳማይ፦ ኤረትርዩ አከይ መቅርሕ እብ ዲብሎማሰዩት ወህድግ እግል ልትፈተሕ ለልብል መብደአ እብ ፍዕል ወቆል ተአተምሙ። ዲብ ቀር አፍሪቀ ግብለት ግንራራብ በሐር ቀዩሕ፡ እብ ፍንቱይ ህዬ ዲብ ሶማል፡ አቶብዩ፡ ጅቡቲ፡ ሱዳን ወዩመን ለትረአ መሻክል እግል አርህዮት ለነስአተ ዲብሎማሰይይ በዳሪታት ወስያስያይ ዶር ህዬ ሰመዕ በሲር ቱ።

ካልኦይ፦ ለዲብ ሐቂቀት ለተንከበ ቀራር ዕልብ 1907፡ ዲብ ረክስ ኤረትሮፖ ኢዓድል ወዛልም መኔዕ እግል ሓለፎት ለዐለ ንየት ወዐሽም ናይለ ዲብ ወቀት ለሀይ ለዐለት እዳረት ኦሚሪክ ለቀሰቡቱ ለዐለ። እሊ ህዬ እብ ለገብኦ ልግበእ ሸክል መሻክል ቀር ኦፍሪቀ ዲብ ኦርህዮት ዶር እግል ለሀሌ እሉ ልቀድር ይዐለ። ዝያደት እብ ቃብል እሊ ለቴለል ለለሐባልክ ወለሰድድ ቱ ለዐለ። ሰፊር ትርክ ዲብ መነዘመት ምጅልስ ቅራን ህዬ እግል እለ ሐቂቀት እለ ኢለኦምረ እግል ኒበል ይእንቀድር፡ መባጥር ድወል ዲብ ምጅልስ ኦምን ኦማን ወዐድል ምን ሐሸሞት ቃኑን ሚሳቅ መነዘመት ምጅልስ ቅራን ምን ጠዬዕ ወኬን ብዕድ ኦፍካር ለለሐክሙ ምን ገብኦ ሳኪን እግል ልግበእ ለቀድር ይዐለ። 13- ቩትናም ሳብት ወኪል ቩትናም ዲብ መነዘመት ምጅልስ ቅራን ሰፊር ሊሎንግ ምንሆ እግል ቀራር ምጅልስ ኦምን ዕልብ 1907 ለለይድ ረክይ ሀበ። እግል መባጥር ዐዱ ህዬ እብ ክእነ ለተሌ ሸርሐ።

1-ቩትናም እግል ቀራር 1907-2009 ለለኦይድ ረክይ ሐቆለ ሀበት፡ ኤረትሮፖ ወብዕዳት ለከሰሰን ጀሃት ለትወቀለት መራቀብት ኖስ እግል ሊደየ እግል ሓለት ሰኒ ወኦማን ለለኦይ ወለሰድድ መዋዲት ምን ዊደእግል ለጀመለ ትትላኬ።”

2. “እብ ናይ ሕዱድ ክላፍ ለትከለቀ ደግሽ እብ ገበይ ሰላም እግል ልስከብ ቡ። እድንያይ ቃኑን ወሚሳቅ መነዘመት ምጅልስ ቅራን እግል ልትሐሸም ቡ።”

3. “እድንያይ መጅተመዕ ዲብ ወራቃት እንሳንዮት ለኢለትሐዜ ኢፋሉታይ ተእሲር እግል ኢልሰብብ እግል ሸዐብ ኤረትሮፖ ምን ኦፍ ዲብ እዴ ነብረ እግል ኢልክለእ፡ ወሰክ መኔዕ ምን ሓለፎት እግል ልደገግ ቡ።”

በሊስ እግል መባጥር ቩትናም፦

ቀዳማይ፦ ቩትናም እግል ኢዓድል ወኢቃኑናይ ቀራር መኔዕ ዲብ ተኦይድ እብ እሱወ ገበይ ወሐቂቀትት እግል ኦረይ ዛልም ቀራር ጋብኦት ለዐለት ኤረትሮፖ ለትወቀለት ደረጀት ኦርሐተ እግል ትራቅብ ለጠልበት ምን? ኤረትሮፖ ለወኪል ቩትናም ለኦየደዩ ቀራር መኔዕ ዲብ ረክስ ክምሰል ትቀረፍረ፡ ሚሳቅ መነዘመት ምጅልስ ቅራን ወእድንያይ ቃኑን እብ ሸዐብ ምን ኦርወሐተ እግል ትዳፌዕ ሐቅ ምን ሐቂቀ ክምሰልቱ ወኪል ቩትናም ኢለኦምሩ እግል ኒበል ይእንቀድር።

ካልኦይ፦ ሰፊር ሊሎንግ ምንሆ እግል ዲብ መንጠቀትን መሳድድ ወመሻክል እግል ልክለቅ ለቀድር ቀራር ዕልብ 1907 ኦየደት ሌጠ እንዴ ኢከፌ፡ “ኤረትሮፖ ወብዕዳት ለከሰሰን ጀሃት መሳድድ ወመሻክል ምን ከልቅ መዋዲት እግል ልጀመለ እትላኬ” ብሂሉ፡ እበኦማን ዲብ ሕድ ለይበይእ ቱ። ኦንፋር

ምጅልስ አምን ክምሰልሁመ ወኪል ቪትናም፡ አርወሐቶም እንዴ ራቀበው፡ እግል ክሎም ናይ ስያሰት ወዲን መአሰሳት ሶማል፡ እብ ዶ/ር አሕመድ ሐሰን ድሕሊ ፍንቲቶም ኖሶም እግል ለአርሁ በክት ምን ልትሆየም ዐለ፡ ክምሰልሁመ ለሊብዩ ሙእተመር ሜርሐት እተሓድ አፍሪቀ፡ ቀድየት አፍሪቀ እግል ልፍተሕ በክት እግል ልትሆየቡ ለአቅረቡዩ ጠለብ ትከበተዉ ምንገብእ፡ መሻክል እግል ሃደአት ዶር ዐቢ ወሀለ እግሉ። ምናተ ድድ እሊ ዲብ ሸቁ ድድ እሊ ጠሊቦም፡ ረአይ ቃብር እት አሰሩ ቱ።

ሳልሳይ፡- ኤረትርዮ ክሉ አከይ መቅርሕ እግል ሀወኖት ናይ ሰላም ወዲብሎማስየት አግቡይ ክምሰል ትተበዕ እድንያይ ቃኑን ሚሳቅ መነዘነት ምጅልስ ቅራን ክምሰል ተሐሽም፡ ወኪል ቪትናም እበ ዲብ መነዘመት ምጅልስ ቅራን ለቡተ አካን ለአምር። እግል መሰል ኤረትርዮ እግል ምሰል የመን፡ እብ ሰበት ጀዛይር ዝቁር ሐኒሽ ለዐለ እለ ኸላፍ እብ ገበይ እድንያይ ቀራር ተ ለአስከበተ። ኤረትርዮ እበ ቀራር መትሓካም ህዩ እብ ደረጀት መንጠቀት ወቃረት ሕሽመት ሀበዩ። ክምሰልሁመ ኤረትርዮ እት ሰነት 2002 ቀራር መፈወድየት አሸሮት ሕዳድ ክምሰል ትከበተት ወኪል ቪትናም ለአምር። አቶብዩ ላኪን እግል ናይ ደንጎበ ወመቀይዳይ ቀራር ናይለ መፍወድየት ሕዳድ ራፍደቱ ዲብ እንተ፡ መነዘመት ምጅልስ ቅራን

ወምጅልስ ቅራን ዲብ ረአሰ መጃዝያይ ምስዳር እግል ልንሰአ ኢቀድረው። ሰበት እሊ “ሆይ?” እንዴ ትቤ ለትትላከዩ አዳም አርወሐ ለአለቡ ሐቆመ ገብአ ለገብእ ሽእ ይህለ።

ራብዓይ፡-

ኤረትርዮ ለእብ መነዘመት ምጅልስ ቅራን ወምጅልስ አምን ለተአመረ ስያደት ምድረ ምኑ እግል ኢትትመነዕ ምጅልስ አምን ስለሕ እግል ኢትዛቤ ማንዐ ዐለ። እብ ቃብል እሊ ህዩ ለምድር ስያደት ኤረትርዮ ዋረት ለዐለት አቶብዩ ስለሕ እግል ትዛቤ ትሰመሐ እግሉ። ክምሰልሁመ እግል ጸገም ሸዐብ ኤረትርዮ ገብእ ለዐለ ዓም ወናይ ዐማር እስትራተጅየት እግል ዐንቀፎት፡ እግል ኤረትርዮ ናይ መኔዕ ገብአ እተ። ለኢዓድል ወኢቃኑናይ ቀራር ሐቆለ ሐልፊ ወኪል ቪትናም፡ ዲብ እንሳንያይ ወራታት ሸዐብ ኤረትርዮ ኢፋሉታይ ፍገሪት እግል ኢልሰብብ ወሰክ መኔዕ እግል ኢሊዴ ሐዘሮቱ ለለፊክር ኢኮን።

ዲብ ክሉ ናይለ ወክድ ለህይ ሓድር ቴለል፡ ምጅልስ አምን እብ አሳስ ምዕራፍ ሰቦ ሚሳቅ መነዘመት ምጅልስ ቅራን ድድ ኤረትርዮ ኢፋሉታይ ዐስከርያይት ጸብኢት እግል ኢትንሰእ ሰፊር ሊሎንግ ምንሆ ፋርህ ዐለ ምንገብእ ህዩ እግል

ለሐብር ዐለ እሉ። ሰፊ ሊሎንግ ላኪን ምን ወደዩ ወዐል እግል ሊዴ ለአቅድር ይዐለ።

14. ኩሮኤሽ

ኩሮኤሽ እግል ቀራር 1907 -2009 ለተአይድ ክርን ሀበት። ምናተ ወኪሊ ደውለት ዲብ መንዘመት ምጅልስ ቅራን ሰፊ ራንኮ ፊሎርሽ ሸሬሕ ኢሀበ። እበአማን ህዬ ለቀራር መበገሱ፡ ጽበጡ ወለሰብቡ ኢፋሉታይት ፍገራት ከአፎ ክምሰል ገብእ አትመሳማስ ለለትሐዝዩ ይዐለ። ለቀራር ዲብ ቃኑናይ ቴለል ለተአሰሰ ክምሰል ይዐለ፡ እብ ቃብሉ ህዬ ዲብ ምራድ ናይለ እተ ወክድ ለህይ ለዐለት እዳረት አሜሪካ ለተአሰሰ ክምሰል ዐለ ወኪል ኩሮኤሽ ሰኒ ወአማን ለአምር ዐለ። ሰበት እሊቱ ህዬ ትም ለሐሬት። ገሌ አዳምመ “ትም ብሂል ደሀብ ቱ” ቶም ለልብሎ። ዲብ እሊ እግል ልትአመር ለቡ፡ ነፈር ምጅልስ አምን፡ እብ አሳስ ሚሳቅ መንዘመት ምጅልስ ቅራን ለተሀየበዩን ወቀይ እግል ልሰርግለ ታሪካይ፡ ስያሱያይ ወቃኑናይ እክላቅያይመ መስኡልየት በን። ሰበት እሊ ዲብ ረአሰለ ገብአት ትግበእ ነፈር ድወል ለይሐለፊያሁ ቀራር መኔዕ፡ ጠባይዑ እበ ኢከሰስ ሰበብ ለህሌ እሉ አው ህዬ ክምሰል ምጅልስ አምን ዲብ ረአሰ ኤረትርዩ ለቀረረቱ ኢቃኑናይ ወኢዳድል ልግበእ መስኡልየት ለረፈዐ እቱ ቴልል ቱ። ሰበት እሊ ሕነ እግል ኩሮኤሽ ዝያደት መቅደረተ መስኡልየት እግል ነርፈዐ ይሕነ። ሰበቡ ፍሰዩ፡ ፈረንሰ ወኮስታሪካመ ክምሰለ እግል መባጥረ ሰበብ ለገብእ ሸሬሕ ሰበይ ይሀብያ ቱ። ዲብ እሊ ለልትረፈዕ ሰኣል “አንፋር ድወል ምጅልስ አምን እብ አሳስ ሚሳቅ መንዘመት ምጅልስ ቅራን ምን ልውሕድ እድንያይ ዐድል፡ አምን ወሰላም እዲነ ናይ አድመኖት መስኡልየት ሰበት በን፡ እግልሚ መስኡልየት ምን ንስአት ለሀርበ?” ለልብል ቱ። መንዘመት ምጅልስ ቅራን አው ምጅልስ አምን አማን እግል ትትመደድ እንዴ ቤለ ለለሐሰብ አው ለለአምን ነፈር ምን ኢሊሀሌ፡ ዕቁዳት ሓልፈ። እግል መሰል ዲብ ቃኑን ለተአሰሰ ቀራራት ብዙሕ - እት ፍዕል እንዴ ኢልውዕል እንዴ ትረሰዐ ዲብ ስጅል መንዘመት ምጅልስ ቅራን ሰገር ዋዲ ዐለ። እብ ቃብል እሊ ህዬ ኢዳድል ወኢቃኑናይ ቀራራት ክምሰል በርቅ እግል ልሕለፍ ወእት ፍዕል እግል ልውዐል ወቅት ኢነስአ። አንፋር ምጅልስ አምን እብ ዐውል ፍቴሕ ወቃኑን እግል ፈዳልየት ኢአአድል ቀራራት ልትባደሩ። እዲናነ፡ ለለአትፈክር ታሪካይ፡ ስያሱያይ ወቃኑናይ ክምሰልሁመ 17ይ ክፈል እክላቅያይ ጀራይም ለገብእ እቱ መጃል ተምሲል ቱ።

15. ኮሲታሪክ

ወኪል ኮስታሪካ ዲብ መነዘመት ምጅልስ ቅራን ሰፊ ጅርጅ አርቢ፣ እግል ቀራር ዕልብ 1907 -2009 አየደ። ክምሰል እሊ መባጥር እግል ትንሰእ ለቀሰባዩ ሰብብ ላኪን ኢትወደሐ። ክሉ ለእብ ሰበት ኩሮኤሽ፣ ሩስዩ ወፈረንሰ ለትባህሊ ህዩ እግል ኮስታሪካመ ከስስ። እለን ድወል እለን ሕኔት እብ አሳስ ሚሳቅ መነዘመት ምጅልስ ቅራን ወመባድእ ምጅልስ አምን መስኡልየት ረፈዐ ትም ብሂል ሐረዩ። ዐድል እግል አብደዮት፣ ድድ ደሚርከ እብ ለገብአት ትግበእ ገበይ ትም እንዴ ትቤ ሐሊፍ ህዩ ለትመክረሃ ቱ።